



## Høringsvar til NOU 2019:23 “Ny opplæringslov” fra Samarbeidsforum for estetiske fag

### Innledning

Samarbeidsforum for estetiske fag (SEF) og medlemsorganisasjonene Kunst og design i skolen, Kunst i Skolen og Musikk i skolen har lest høringsbrev og høringsnotat til NOU 2019:23 “Ny opplæringslov” med stor interesse. Vi vil rose utvalget, ledet av Jon Christian Fløysvik Nordrum, for et grundig og omfattende arbeid.

Vi har følgende innspill til ny opplæringslov. Innspillene kan oppsummeres slik:

1. Vi mener at det bør stilles nasjonale krav til kompetanse for å undervise i fagene musikk og kunst og håndverk. Dette skal ikke være mulig å fravike.
2. Vi er positive til forslaget om å lovfeste muligheten til å flytte timer, men kritiske til at man skal kunne flytte timer fra ett fag til et annet. Vi ser at dette ofte går ut over fagene musikk og kunst og håndverk.
3. Det bør innføres en nasjonal standard for spesialrom for undervisning i musikk og kunst og håndverk, herunder tilgang til inventar og utstyr. Mange skoler kan ikke gjennomføre en forsvarlig opplæring på grunn av manglende spesialrom, manglende og lite oppdatert utstyr, og ikke minst manglende tilgang på kvalitetssikrede læremidler.
4. Vi anbefaler at kulturskolen fortsetter å være hjemlet i opplæringsloven, gjerne med en forsterkning av dagens lovfesting.

### Begrunnelser:

#### 1. Krav om kompetanse, nytt forslag §15-2, §15-3 og §15-4

Relevant kompetanse i undervisningsfagene er avgjørende, spesielt for fagene musikk og kunst og håndverk. Sett i sammenheng med læreplanen Kunnskapsløftet (LK20), regjeringens strategi for de praktiske og estetiske fagene og forslag om endringer i vurdering og eksamen med blant annet innføring av eksamen i praktiske og estetiske fag på 10. trinn, får vi nå en mulighet til å se dette i en helhet til det beste for eleven. Sammen med forslaget om innføring av eksamen i praktiske og estetiske fag, som vi er positive til, tvinger det seg frem et større behov for relevant kompetanse i fagene. I det nye forslaget overføres det juridiske ansvaret for å sikre at lærere har relevant kompetanse til kommunen og fylkeskommunen. Dette kan føre til store ulikheter i undervisningen

og vi kan ikke se at det støtter opp om den satsingen regjeringen legger opp til i Stortingsmelding 28 hvor det presiseres at det kreves spesiell fagkunnskap hos lærere som underviser i praktiske og estetiske fag.<sup>1</sup> Vi stiller oss også undrende til at utvalget samtidig foreslår at kommunen og fylkeskommunen gis anledning til å fravike kravene dersom skolen ikke har nok lærere med relevant kompetanse, da dette vil kunne føre til en kraftig nedprioritering av praktiske og estetiske fag. Undersøkelser gjort av Statistisk sentralbyrå viser at hele 43,9% av lærerne som underviser i kunst og håndverk ikke har studiepoeng i faget.<sup>2</sup> I en SSB-rapport fra 2019 kommer det frem at 50% av lærerne som underviser i kunst og håndverk fra 1. -10. trinn er helt uten studiepoeng i faget.<sup>3</sup> Undersøkelsen "Hvor blir det av faglærerne - får de jobb?" nyanserer funnene og viser at hele 62,2% av de som ikke jobber som lærere oppga at grunnen til dette var at det var vanskelig å få jobb som lærer i kunst og håndverk.<sup>4</sup>

#### **Kommentar til §15-4**

Vi støtter utvalgets forslag om regler som skal bidra til at opplæringen i større grad skal gis av en lærer med relevant faglig og pedagogisk kompetanse, for eksempel forslaget om lovfestet krav om at opplæringen må forberedes og følges opp av en lærer, ref. punkt 39.4.1 og presiseringen i §15-4. Vi er likevel kritiske til at forslaget om at kravet om lærertetthet skal erstattes med et krav om at læreren som hovedregel er tilstede i all opplæring, ref. §15-4. Når det gjelder musikk og kunst og håndverk er det ikke forsvarlig å ha flere enn 15 elever i verksted/spesialrom samtidig. Praktisk arbeid krever kontinuerlig oppfølging og veiledning av kvalifiserte lærere.

**Vårt forslag er å lovfeste kravet til kompetanse i undervisningsfag,** spesielt i musikk og kunst og håndverk, og fjerne muligheten for fravik fra kravene for kommunen og fylkeskommunen dersom de ikke har lærere med nødvendig kompetanse i faget. Vi foreslår også at kravet om lærertetthet skal bestå, og muligens også bør styrkes, og at man lovfester gruppestørrelser på maks 15 elever.

#### **2. Flytting av timer, §1-4, ref punkt 17.4.3**

Utvalget foreslår å lovfeste *mulighet til å flytte timer til andre fag, til tverrfaglig opplæring eller til opplæring som er særlig egnet for å nå målene i overordnet del av læreplanverket, §1-4, ref punkt 17.4.3.* Dette muliggjør en annen form for helhetstenkning i opplæringen, og omfavner prosesser av opplevelser og aktivitet som gjør at de praktiske og estetiske fagene får en større aktualitet for elevene, gir rom for de estetiske læringsprosessene og for tverrfaglig arbeid. Vi er likevel kritiske til at man gis mulighet til å flytte 10 % av timene til andre fag. De praktiske og estetiske fagene, herunder musikk og kunst og håndverk, mister allerede timer til andre fag, for eksempel skjer dette ofte ved avvikling av eksamen på 10. trinn. At man skulle kunne flytte timer fra for eksempel musikkfaget, som allerede er skolens nest minste fag, vil ikke bidra til å styrke faget. Det lave timetallet er for eksempel allerede et hinder for å tilsette lærere med kvalifisert bakgrunn, særlig på 1. - 7. trinn.

---

<sup>1</sup> Kunnskapsdepartementet, 2016, s. 48

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/?ch=1>

<sup>2</sup> "Kompetanseprofil i grunnskolen: Hovedresultater 2013/2014. Lagerstrøm et al., 2014, s. 73

<sup>3</sup> <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/laererkompetanse-i-grunnskolen--390746>

<sup>4</sup> FORMakademisk Vol. 12. Nr. 1 2019, Art. 7, s 1-11 <http://www.formakademisk.org/>

**Vårt forslag** er derfor å endre ordlyden til *“å lovfeste mulighet til å flytte timer til tverrfaglig opplæring, eller til opplæring som er særlig egnet for å nå målene i overordnet del av læreplanverket”*, og stryke *“til andre fag”*, og derimot se på mulighetene for å øke timetallet i musikk og kunst og håndverk.

### **3. Kapittel 13 - Organiseringa av opplæringa, læremiddel og opplæringspråk**

Utvalget mener at nåværende §9-3 om utstyr er overflødig, og foreslår at denne bestemmelsen ikke videreføres.<sup>5</sup> Utvalget legger til grunn at *“gode læremidler er viktige for opplæringen og for læringsutbyttet til elevene.”* Innenfor rammene i opplæringsloven og annet regelverk forventes imidlertid kommunene selv å velge hvilke læremidler de vil bruke for at opplæringen skal være egnet til å nå målene i læreplanene. Utvalget anerkjenner at skolenes tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremidler er en forutsetning for å kunne tilby elevene en opplæring som er i samsvar med læreplanene for fagene. Utvalget konstaterer imidlertid at det er kommunen som er ansvarlig for å oppfylle oppgavene og forpliktelsene etter loven, og at det derfor er kommunen som fullt og helt har ansvar for å sørge for at skolene har tilgang til det utstyret, det inventaret og de læremidlene som eleven trenger.

#### **Vår vurdering:**

Våre organisasjoner blir ofte varslet av skoler, lærere og foreldre/foresatte om situasjoner der musikkundervisning må foregå uten både musikkrom, instrumenter eller andre hjelpemidler, om kunst- og håndverksundervisning uten verktøy og materialer, og om tresløyd uten sløydbenker fordi undervisningen må flyttes til ulike klasserom fra uke til uke. Flere skoler har også bygget om sine tidligere verksteder for å dekke andre funksjoner.

Vi ser også at tilgangen til læremidler i fagene musikk og kunst og håndverk ikke er tilfredsstillende. Forlagene produserer ikke læremidler til fagene da det ikke er gode økonomiske intensiver for dette.

Kombinasjonen av stort antall ufaglærte lærere, manglende lokaler, utstyr, instrumenter og læremiddel medfører at musikk og kunst og håndverk har høy risiko for å bli fag som ikke gjennomføres etter læreplan eller opprinnelig intensjon. Vi mener derfor at forutsetninger for utstyr, lokaler og materiell må lovfestes, slik at undervisningen skal kunne gjennomføres på en forsvarlig måte.

**Vårt forslag er at den nåværende opplæringsloven §9-3 bør videreføres i den nye opplæringsloven, forslagsvis som en paragraf under kapittel 13 (Organiseringa av opplæringa, læremiddel og opplæringspråk) eller i kapittel 11 Skolemiljøet til eleven (se f eks §11-7)**

Kommentar til ny §11-7

I ny § 11-7 står det at *kommunen og fylkeskommunen skal i planleggingen, byggingen tilretteleggingen, og driften av skolene ta hensyn til trygghet helse, trivselen og læringen til elevene. Det fysiske miljøet på skolen skal være i samsvar med de gjeldende faglige normene.*

---

<sup>5</sup> I NOU:en, kapittel 32.4.3 (s. 394) kommenteres situasjonen for læremidler, utstyr og materiell for skolefagene.

### **Vår vurdering:**

Ved enkelte skoler foregår undervisningen i fagene i vanlige klasserom og mange skoler har bygget om sine tidligere verksteder og saler for kunst og håndverk og musikkrom for å dekke andre funksjoner. Sett i sammenheng med den nye læreplanen hvor undervisningen i kunst og håndverksfaget dreies tilbake til verkstedet, større fokus på dybdelæring i fagenes kjerneelementer og med forslaget om innføring av eksamen i de praktiske og estetiske fagene, melder det seg et naturlig behov for å sette en nasjonal standard for spesialrom. Rammefaktorer må på plass for å skape gode verksteder og spesialrom med mulighet for dybdelæring gjennom praktisk skapende arbeid.

**Vårt forslag er at det opprettes en nasjonal standard for spesialrom i musikk og kunst og håndverk.** Det finnes for eksempel allerede utarbeidede standarder i flere store kommuner samt en utvidet versjon utarbeidet av Kunst og design i skolen. Med innføringen av en nasjonal standard for spesialrom vil ansvaret hos skoleleder om å ansette kompetente lærere i de praktiske og estetiske fagene gjennom hele opplæringen også forsterkes ytterligere. Faglærte lærere må til for å sikre høy faglig kvalitet på undervisningen og kunnskapen som overføres til elevene, men også for at undervisningen skal foregå på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte slik at målene i de nye læreplaner skal kunne innfris.

#### **4. Høringsinnspill relatert til forslaget om å flytte Kulturskolen til Kulturloven**

I forslaget til ny opplæringslov – NOU 2019:23 foreslås det å flytte bestemmelsen om musikk- og kulturskole ut av opplæringsloven og inn i kulturloven.

Den nåværende loven om kulturskole fra 1997 sier:

*«Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning § 13-6 Musikk- og kulturskoletilbod og til skoleverket og kulturlivet elles.»*

**Vår vurdering er at det er svært uheldig å flytte lovhjemmelen for kulturskolen fra opplæringsloven og til kulturloven.** Vi mener at dette ville få konsekvenser både vedrørende ressursbruk, økonomi, samhandling og strukturering. Ikke minst ville det få katastrofale konsekvenser for selve formålet med kulturskolen - *å tilby barn og unge en arena for positive opplevelser, samt å gi dem en mulighet å oppleve mestring gjennom strukturert og målrettet arbeid.*

#### **Begrunnelser:**

- §13-6 i Opplæringsloven har vært en garanti for at det finnes et kulturskoletilbud i alle landets kommuner. Selv om kommunene har valgt å gjennomføre forpliktelsene på forskjellige måter, har loven alltid vært et stabilt og forutsigbart tiltak og ressurs for kommunens beboere, barn og unge.
- Det er under opplæringsloven at grunnlaget for organisering, kvalitetsutvikling og elev- og samfunnsnyttan har vært lagt for kulturskolen. Undervisningen av en elev i kulturskolen er, på lik linje med undervisningen i grunnskolen, en individfokusert prosess som går over tid.

Dette forutsetter struktur, langsiktighet og forutsigbarhet. Dette beskrives i kulturskolens rammeplan og definerer kulturskolen som en skoleform.

- Det er, spesielt på små steder med begrenset økonomi eller personalressurser, helt essensielt å oppnå god samhandling mellom grunnskole og kulturskole. For å oppnå dette i praksis bør kulturskolen inngå som en del av grunnopplæringen.
- Kulturskolens nye rammeplan er utformet som en plan for et tydelig definert skoleløp, på lik linje med grunnskolens målsetning og struktur. Dette skaper gjenkjennelse hos både barn og foreldre/foresatte, skaper forutsigbarhet og senker terskelen for deltakelse.
- Kommuneøkonomien i mange kommuner er stram og ofte en utfordring. Det oppfordres derfor i høyere grad til mer effektiv ressursutnyttelse og -planlegging, samt til mer effektiv bruk lokalt av lokaler, utstyr og materiell. Dette er betydelig enklere å få til dersom både grunnskole og kulturskole defineres som en del av grunnopplæringen.
- Både lokalt og nasjonalt oppfordres det til en høyere grad av overføring og deling av kompetanse mellom virksomheter lokalt. Det oppfordres også til kombinerte stillinger mellom grunnskole og kulturskole. I forbindelse med fagfornyelsen kommer grunnskolen til å ha behov for eksterne fagressurser, for eksempel i forbindelse med behandling av tverrfaglige temaer og fordypningsprosjekter. Det er i den forbindelse mer naturlig at lærerne fra begge skoleslagene ligger under samme juridiske plassering.

**Vårt forslag er derfor at kulturskolen fortsetter å være hjemlet i opplæringsloven, gjerne med en forsterkning av dagens lovfesting og at nåværende § 13-6 *Musikk- og kulturskoletilbod* blir stående som en del av den nye Opplæringsloven.**

Oslo 24.06.2020



Kristian Ulyses Andaur  
Styreleder  
Samarbeidsforum for estetiske fag